

Saara Kumpulainen

TYÖKIRJAN TAITON SUUNNITTELU VALO-HANKKELLE

Opinnäytetyö
Graafinen muotoilu

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Saara Kumpulainen	Muotoilija (AMK)	Huhtikuu 2019
Opinnäytetyön nimi Työkirjan taiton suunnittelu VALO-hankkeelle		41 sivua 9 liitesivua
Toimeksiantaja Tanja Mäkelä ja Tiina Ikkonen		
Ohjaaja Teuvo Liikkanen		
Tiivistelmä Opinnäytetyön aiheena on suunnitella taitto Xamkin ja SOCOMin rahoittamalle hankkeelle, jonka nimi on VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen. VALO-hanke on kansainvälinen hanke, joka tekee yhteistyötä bulgarialaisen EDOR-hankkeen ja belgialaisen EVA-hankkeen kanssa. Hankkeen tavoitteisiin kuuluu keinojen löytäminen haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden osallisuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Hanke kehittää uusia tapoja, joita hyödyntäen lapsiperheet osaavat hakeutua tarvitsemiensa palveluiden piiriin ajoissa. Hankkeessa halutaan vahvistaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaaamista lapsiperheiden tarpeiden tunnistamisessa. Hankkeen toimenpiteisiin sisältyy hyvinvointimittarin kehittäminen lapsiperheiden tarpeet huomioiden, jota hanke kehittää yhteistyössä varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja SOCOMin kanssa. Hanke soveltaa taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä lapsiperheiden kanssa työskennellessä, joihin lukeutuu muun muassa Kids Draw-konsepti. Taide- ja kulttuuripainotteisten menetelmien kautta hanke on kehittänyt myös taidepaja-konseptin, jonka avulla on mahdollisuus vahvistaa lapsiperheiden hyvinvointia ja osallisuuden kokemuksia uusien harrastusmahdollisuuksien myötä. Hankkeen tuottamat asiakasprofiilit tulevat ammattilaisten käyttöön uutena työvälineenä lapsiperheiden tarpeiden tunnistamisessa ja auttavat näin ammattilaisia ohjaamaan lapsiperheitä oikeiden palveluiden pariin. Opinnäytetyön aihetta tutkitaan vertailevan- sekä benchmarking-menetelmien kautta, joiden avulla kohdennetaan taitolle sopivaa tyyliä. Vertailu toteutuu valitsemalla kirjoja, jotka ovat aihepiiriltään samanlaisia taiton kanssa ja tutkimalla valittujen kirjojen visuaalisia ratkaisuja. Taitto sisältää hankkeen kaikki vaiheet ja suuntautuu varhaiskasvatuksen ammattilaisille työkirjakäyttöön. Taiton suunnitteluun sisältyy visuaalisen ilmeen suunnittelu, sisältäen kansien suunnittelun, kuvitusten teko ja painovalmiin sekä digitaalisen kirjan valmistaminen.		
Asiasanat taitto, hanke, varhaiskasvatuksen ammattilainen, taidepaja-konsepti, työkirja		

Author	Degree	Time
Saara Kumpulainen	Bachelor of Culture and Arts	April 2020
Thesis title		41 pages 9 pages of appendices
Commissioned by		
Tanja Mäkelä and Tiina Ikkonen		
Supervisor		
Teuvo Liikkanen		
Abstract		
<p>The purpose of the thesis is to design a layout for a project that is funded by Xamk and SO-COM. The name of the project is VALO – Improvement of the comprehensive wellbeing of families with children.</p>		
<p>The project's objective is to find a solution how to improve the comprehensive wellbeing of families with children that are in a socially vulnerable state and to improve the quality of the time they spend together. The project is developing new ways for families to recognise their needs and receive the right kind of service in time. The project wants to improve the competence of childhood education professionals in recognising the needs of their clients.</p>		
<p>The project seeks to measure the comprehensive wellbeing of families with children. This type of measurement is conducted in every phase of the project and is being developed in cooperation with professionals of early childhood and SOCOM. The project uses art and culture originated methods when working with families, for instance including a concept called Kids Draw. The project has also developed an art workshop-concept which offers a possibility to improve the comprehensive wellbeing of the families as well as the experiences of time spent together through new hobby opportunities applying the results of the art and culture originated methods. The client profiles are going to be used by professionals as a new tool in identifying the needs of families to help them in directing the families to appropriate service</p>		
<p>The object of the thesis is being researched through comparative study and benchmarking which are used to find an appropriate style for the layout. The comparative study is being conducted by selecting books with similar purposes and researching the visual choices made in those books. The layout of the workbook contains every stage of the project and will be aimed at the childhood education professionals. The design of the layout includes designing the visual identity as well as covers, illustrations, and the process of making print and digital versions of the book.</p>		
Keywords		
layout, project, childhood education professional, art workshop, workbook		

SISÄLLYS

KÄSITTEET	5
1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSASETELMA- JA MENETELMÄT	7
2.1 Käsitekartta ja viitekehys	8
2.2 Tutkimuskysymys	10
2.3 Tutkimusmenetelmät	11
2.4 Oppimistavoitteet	13
2.5 Aikataulu	14
3 LAPSILLE, LAPSIPERHEILLE JA VARHAISKASVATUKSEN AMMATTILAISILLE SUUNNATTU KIRJALLISUUS.....	15
3.1 Lastenkirjat	15
3.2 Askartelukirjat	17
3.2 Taide- ja kulttuurikasvatuskirjat.....	19
4 TYÖKIRJAN TAITTO	22
4.1 Typografia.....	22
4.2 Värit	24
4.3 Kuvitukset	26
4.4 Taitto.....	30
5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	32
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO.....	33
7 POHDINTA	35
LÄHTEET.....	37
KUVALUETTELO	
LIITTEET	

Liite 1. Viimeistellympiä sivuja taitosta

Liite 2. Taittoon tehtyjä kuvituksia

KÄSITTEET

Antiikva, serif (roman typeface, serif) = Päättellinen fontti (Itkonen 2007, 12).

Fontti (font) = Kirjaintyyppi (Itkonen 2007, 14).

Groteski, sans serif (grotesque, sans serif) = Päätteetön fontti (Itkonen 2007, 12).

Kirjainleikkaus (font) = Fontin eri muotoja, esim. lihavointi (Itkonen 2007, 14).

Leipäteksti (body text) = Tekstin perusosa (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 38).

Sommittelu (composition) = Teoksien osien järjesteleminen haluttuun kokonaisuuteen (Loiri & Juholin 1998, 62).

Taitto (layout) = Tekstin ja visuaalisten osatekijöiden sommittelemista mahdollisimman informatiiviseen ja luettavaan kokonaisuuteen (Loiri & Juholin 1998, 70).

Taittopohja eli gridi (grid) = Helpottava asemointiruudukko, joka toimii kaikkien julkaisujen peruspohjana (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 21).

Typografia (typography) = Kirjaimista, numeroista, välimerkeistä ja niitä erottavista tyhjästä tiloista muodostuva kokonaisuus (Lukkarila 2001, 7).

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeksi valikoitui kirjan visuaalisen ilmeen toteutus sekä taitto. Kirjan aiheena on lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Kirja suuntautuu lapsiperheiden kanssa työskenteleville henkilöille.

Teen opinnäytetyön produktiivisen osan Xamkin ja SOCOMin rahoittamalle hankkeelle. SOCOM on Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka koordinoi lastensuojelun edunvalvontaa ja rakentaa yhteistoiminnallista sidettä sosiaalialan käytännön työn, tutkimus- ja opetustoiminnan sekä kuntien ja muiden palvelutuottajien välille. Sain VALO-hankkeen projektipäällikön Tanja Mäkelän yhteyshenkilöksi opiskeluni aikana opettajaltani Tarja Brolalta ja olin pian yhteydessä Tanja Mäkelään opinnäytetyön aiheen tiimoilta. Sovimme tapaamisen, jotta voisimme keskustella opinnäytetyön produktiivisen osan toteutuksesta. Tapaamisessa oli mukana myös Tiina Ikkonen, joka työskentelee TKI-asiantuntijana VALO-hankkeessa.

Tiedustelin aluksi, mikä heidän hankkeensa tarkalleen ottaen on ja mitä heidän toimintansa sisältää. He kertoivat, että hankkeen tavoitteena on vahvistaa kokonaisvaltaisesti haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden hyvinvointia ja löytää keinoja tämän toteuttamiseksi. Hankkeen pyrkimyksenä on saattaa lapsiperheet tarvitsemiensa palveluiden piiriin sekä kehittää uusia tapoja tämän tehokkaammaksi mahdollistamiseksi. Hankkeessa pyritään myös herättelemään lapsiperheissä perheen omien voimavarojen tunnistamista, itsetunnon vahvistamista ja niin inspiroida perheen elämää parempaan suuntaan. Heidän hankkeessaan keskitytään varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen lapsiperheiden tarpeiden tunnistamisessa. Keskeisessä osassa ovat taide- ja kulttuurilähtöiset menetelmät lapsiperheiden kanssa työskennellessä. He mainitsivat, että näiden menetelmien kehittämisessä sovelletaan Kids Draw -konseptia. (VALO – lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen 2018.)

Tanja Mäkelä ja Tiina Ikkonen kertoivat myös hankkeen toimenpiteistä. Hanke kehittää hyvinvointimittaria, jonka avulla kartoitetaan sitä, miten lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvointi toteutuu. He kehittävät hyvinvointimittaria yhteistyössä SOCOMin sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa.

SOCOMin yhteistyön tuella he myös tuottavat asiakasprofiilit palvelumuotoilun keinoin, joiden avulla lapsiperheet sekä varhaiskasvatuksen ammattilaiset saavat tietoisuutta erilaisista lapsiperheille suunnatuista palveluista. Asiakasprofiilien tarkoituksena on toimia ammattilaisten uutena työvälineenä, jota hyödyntäen he osaavat ohjata lapsiperheet oikean palvelun äärelle tunnistettuaan heidän tarpeensa.

He kertoivat, mitä tuloksia hanke on ehtinyt jo saada. Hankkeessa on kehitetty taidepaja-konsepti, jonka avulla he ovat saaneet konkreettista palautetta osallistuneiden kokemuksista ja näin saaneet paremman käsityksen lapsiperheiden hyvinvoinnin vahvistamisesta.

Opinnäytetyöni produktiivien osuus on siis tiivistää VALO-hankkeen toiminnan kehittämät toimenpiteet ja tulokset työkirjaksi sekä suunnata kirja varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön tukemaan lapsiperheiden kanssa työskentelyä.

Produktiivinen osa kattaa painetun kirjan ja kirjan digitaalisen version suunnittelun sekä lopullisen taiton. VALO-lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen -hanketta rahoittaa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk, SOCOM Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus OY ja hanke kuuluu Xamkin Kestävä hyvinvointi -vahvuusalan TKI-yksikön alle. VALO on kansainvälinen hanke, joka on yhteistyössä bulgarialaisen EDOR-hankkeen sekä belgialaisen EVA-hankkeen kanssa. (VALO – lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen 2018.)

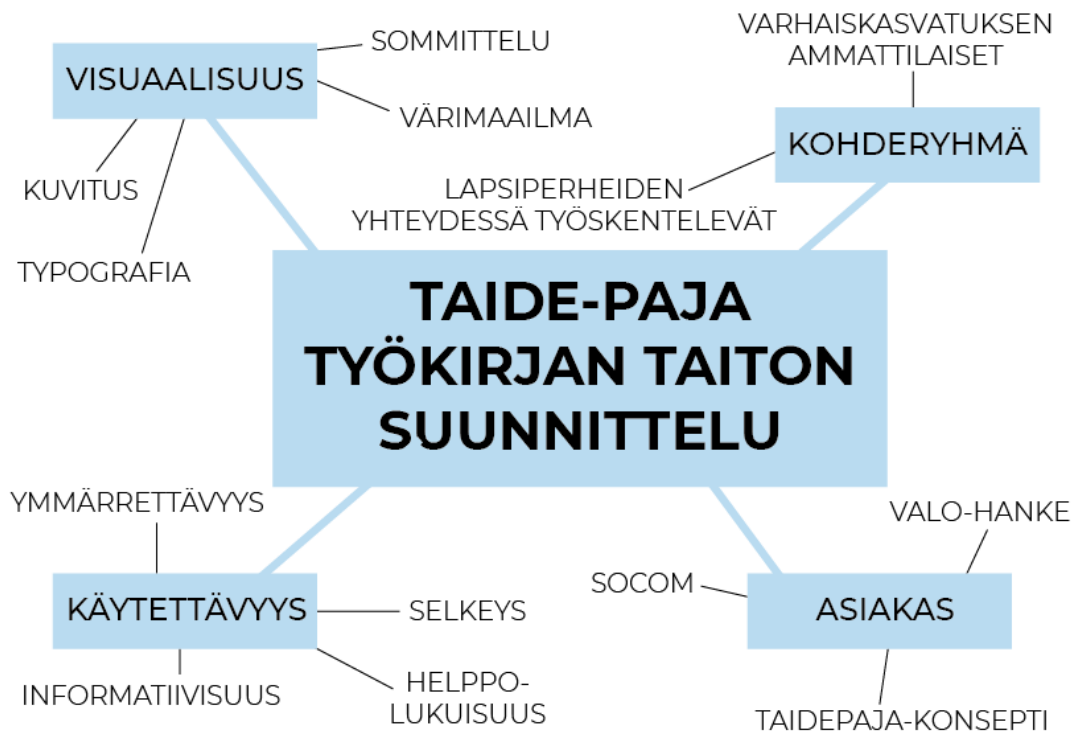
2 TUTKIMUSASETELMA- JA MENETELMÄT

Projektin tavoitteena on osoittaa, että näytän osaamiseni ja täytän opinnäytetyön kriteerit tuottamalla produktiivisen osuuden, mikä tässä tapauksessa on kirjan taiton suunnittelu ja toteutus. Tuotan myös kirjallisen osuuden tuotannon pohjalta, mikä on toinen puoli opinnäytetyön vaatimuksista. Kirjallisessa osuudessa kirjaan ylös kaikki produktiossa käytetyt työvaiheet sekä tarkastelen työprosessiani sekä ammatillisesta, henkilökohtaisesta että tutkimuksellisesti näkökulmasta.

VALO-hankkeen toiminta kestää vuoden 2020 lokakuun loppuun saakka, jonka aikana toteutetaan edelleen taide- ja kulttuurimenetelmien kokeilua taidepajojen muodossa, eli uusia tuloksia tullaan saamaan, mikä kaikki kuuluu lisätä lopulliseen versioon kirjataitosta. Toteutan opinnäytetyön produktiivisen osuuden tekemällä vedoksen kirjataitosta, jossa on vain murto-osa hankkeen toiminnasta, mutta materiaalia on riittävästi kirjan taiton suunnittelua varten.

2.1 Käsitekartta ja viitekehys

Pystyäkseeni helpommin ja rakentavammin jäsentelemään kirjan taittoon ja sen suunnitteluun kuuluvia olennaisia ja tärkeitä elementtejä, suunnittelin käsitekartan, johon sain kirjattua ajatuksiani ylös. (Kuva 1.) Käsitteellistäminen auttaa tiivistämään kokonaiskuvaa sekä selittämään termejä auki sekä itselle että muille (Anttila 2000, 94). Hakalan mukaan (1999, 58) arkisten ajatustensa käyttäminen tieteellisen ajattelun pohjana käsitekarttaa tehdessä on lähtökoh- tana täysin pätevä, koska tavallisia ajatuksia pyöritellessään ne johtavat oival- luksiin ja onnistuneempaan kokonaiskuvan rakentamiseen.

Kuva 1. Käsitekartta (Kumpulainen 2020)

Otin käsitekartassa primäärinäkökulmaksi kirjan taiton suunnittelun, sillä koen sen olevan olennaisin osa produktiivisen osuuden toteuttamisessa (kuva 1). Kirja tullaan painamaan valmiiksi kirjaksi asti, mutta koska kirja tulee saamaan lisää materiaalia, niin kirjan painaminen ei ole vielä ajankohtaista. Keskeisin osaamiseni rajoittuu kuitenkin suunnittelupuoleen, joten päätin keskittyä senkin takia siihen.

Jäsenneltyäni käsitekarttaan tärkeimmät elementit kykenin hahmottamaan selkeämmin kolme pääkohtaa, jotka koin olennaisimmiksi mitä kirjan taiton suunnitteluun tulee, ja rakensin viitekehysten niiden pohjalta. (Kuva 2.) Viitekehys on asetelma, johon on kerätty ilmiössä esiintyvät yhteen liittyvät tekijät, joita voidaan eritellä useampiin alaryhmiin tai tekijöihin (Anttila 2000, 97).

Kuva 2. Viitekehys (Kumpulainen 2020)

Kirjan taittoa suunnitellessa on erittäin tärkeää ottaa huomioon kohderyhmä. Kirjan kohdistaminen oikealle kohderyhmälle auttaa lukijaa valitsemaan lukemansa (Urban 2015). Kohderyhmän huomioon ottaminen määrittää lähestulkoon kaiken kirjan visuaalisessa ilmeessä suunnittelussa. Toki on aina mahdollista tehdä rohkeita valintoja ja rikkoa tiettyjä totuttuja kaavoja, mitä tietynlaiselta kirjallisuudelta vaaditaan, mutta siitä huolimatta kohderyhmän pitäminen mielessä estää sen, ettei visiointi karkaa liian kauas tarkoituksenmukaisesta suunnasta.

Visuaalisuus taas tukee kirjan sisältöä huomattavasti. Visuaalisilla elementeillä, eli kuvituksella, valokuvilla, typografialla ja värivalinnoilla voi luoda rajattomasti mielikuvia. Kun tiedetään, kenelle kirjaa ollaan tekemässä, oikeat visuaaliset valinnat tukevat koko kirjan sisältöä ja herättävät kirjan ikään kuin eloon, auttaen lukijaa sisäistämään kirjan sisällön ja pysymään myös kiinnostuneena kirjan sisällöstä. Tuckerin mukaan (2018) useimmissa tapauksissa kirja tuomitaan jo kannen perusteella, joten jo kannen visuaalisten elementtien typografioineen ja väreineen pitää olla harmoniassa.

Koska kirja tulee varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön työkirjana, niin käytettävyydellä on äärimmäisen tärkeä rooli kirjan taitossa. Kaiken informaation tulee olla selkeästi esillä ja helposti ymmärrettävissä. On siis tärkeää sommitella kaikki oleellinen organisoidusti ja tehdä oikeita valintoja typografian suhteen, jotta tekstin eri osat, muun muassa otsikot ja leipäteksti ovat erotettavissa ja luettavissa. Kirjan muut visuaaliset elementit kuuluu sommitella asianmukaisesti tekstiä mukailleen, ettei kirjan sisältö näytä sekavalta.

Nämä kolme aspektia huomioon ottaen uskon, että pystyn suunnittelemaan asianmukaisen ja tarkoitukseensa sopivan

2.2 Tutkimuskysymys

Tutkimuskysymystä miettiessäni päädyin lopulta seuraavaan kysymykseen:

Minkälainen visuaalinen ilme suunnitella työkirjalle, jonka kohderyhmänä ovat varhaiskasvatuksen ammattilaiset?

Mietin myös mahdollisia alakysymyksiä tukemaan tutkimuskysymystäni ja lopulta päädyin seuraaviin:

Kuinka saada taidepaja-painotteisuus näkymään taitossa?

Kuinka saada asiallisuus ja lapsenmielisyys toimimaan harmoniassa?

Vaikka kirja suunnataankin aikuiselle yleisölle, niin asiakas itse toivoi, ettei kirjasta tulisi turhan vakava eikä liian asiallinen. Hankkeen toiminta keskittyy

taide- ja kulttuurilähtöisiin menetelmiin ja lapsiperheen hyvinvoinnin vahvistamista kokeillaan moninaisten taidepainotteisten aktiviteettien kautta, joten asiakas esitti toiveen siitä, että kyseinen tunnelma välittyisi kirjasta. Asiakas sanoi, että vaikka kirja tuleeikin varhaiskasvatuksen ammattilaisten käyttöön työkirjana, niin hän toivoi kirjan visuaalisen ilmeen viestivän tietynlaista lapsen seksuutta; keskeisessä roolissa on kuitenkin lasten kanssa puuhaaminen taideaktiviteettien parissa. Vaikka päällimmäisenä tutkimuskysymyksenä pohdin, kuinka vedota lukijakuntaan, joka koostuu aikuisista, niin asiakkaan toiveiden pohjalta kohdensin alakysymyksillä tulevaa visuaalista suuntaa.

2.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkittuani mahdollisia tutkimusmenetelmiä opinnäytetyön produktiivisen osuuden tukemiseksi, valitsin tutkimusmenetelmäksi vertailun. Asiakkaat itse kertoivat, että kun he miettivät mahdollista suuntaa työkirjansa graafiselle ilmeelle, niin he kokivat inspiraationlähteekseen Annantalon taidekeskuksen julkaiseman kirjan nimeltä Tehdään taidejuttuja! (Kuva 3 ja 4.)

Kuva 3. Tehdään taidejuttuja! -kirjan kansi (Rossi-Horto, Pentti & Metsäkoivu 2012)

Anttilan mukaan (2000, 176) vertailututkimuksessa tutkija valitsee selitettävän muuttujan ja tutkii aineistoa siten, että löytyykö verrattavien välillä syitä, yhteyksiä, yhteisiä merkityksiä tai ynnä muuta samaa. Omassa tutkimuksessani olen hakenut inspiraatiota ulkoasulle kirjasta, joka käsittelee lähestulkoon samaa aihetta, jonka keskiössä on taidekasvatus. Se toimii yhteytenä muuttujan ja verrattavan välillä. Erona on se, että Tehdään taidejuttuja! -kirjassa (kuva 3) kohderyhmänä ovat lapsiperheet, joille halutaan tuoda taidekasvatusta omiin koteihin arkisen elämän tueksi, kun taas VALO-hankkeelle suunnittelemassani kirjaitossa kohderyhmänä ovat varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Kirja tulee toimimaan heille työkirjana, jonka avulla kyseiset varhaiskasvatuksen ammattilaiset tunnistavat lapsiperheiden tarpeet taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien kautta.

SISÄLLYS

1

TAIDEKASVATUS ON TÄRKEÄÄ

- Taiteillaan ja aistitaan taidetta! 7
- Miten taidekuvia katsotaan ja miten niistä puhutaan 8
- Lapsen kaunis ja hyvä 10
- Kotiateljee - mahdollista totta kai 11
- Mitä taiteiluun tarvitaan 12

2

RESEPTJÄ TAIDEJUTTUJEN TEKEMISEEN KOTONA

- Maalataan maalataan 18
- Lilja, ruusu, kirsikkapuu 22
- Yhteinen omakuva: tussimaalausta 26
- Kopiokuvakollaasi - Tärkeät ihmiset 28
- Roolivaatteiden maailma 30
- Naamio 34
- Nukkehan se siinä 37
- Keppihevosen laukka 40
- Olennon oma pesä 43
- Hyrrytin 46
- Perunapää keikku näyttämöllä 48
- Varjoteatteria kotona 50
- Käädyn kiedon kaulalles - korujen tekoa 52
- Majoja, paikkoja, koteja 54

Kuva 4. Sivun Tehdään taidejuttuja! -kirjan sisällysluettelosta (Pentti, Metsäkoivu & Tuominen 2012)

Kuvassa 4 esiintyy Tehdään taidejuttuja! -kirjan sisältämää grafiikkaa, joka toimii vahvana inspiraationlähteenä suunnittelemassani taitossa. Kyseisen kirjan visuaalinen ilme toimii yhtenä vertailukohteena tutkimuksessani oman visioni lisäksi.

Koin myös toisen tutkimusmenetelmän tukevan opinnäytetyöni kirjallista osuutta vertailevan tutkimusmenetelmän lisäksi. Tämä menetelmä on benchmarking eli vertaisanalyysi. Benchmarking- ja vertaileva tutkimusmenetelmä muistuttavat toisiaan, mutta benchmarking-menetelmässä vertaillaan samaan aihepiiriin kuuluvia jo olemassa olevia ilmiöitä, opitaan niistä ja näin haetaan parannusvaihtoehtoja omaan tuotokseen. (Tuominen 2016, 9,14.) Tehdään taidejuttuja! -kirjan (kuva 3) lisäksi aion valita tarkasteluun muita samaan aihepiiriin sekä lähiympäristöön kuuluvaa kirjallisuutta, verrata näitä omaan taittooni ja analysoida tekemiäni havaintoja.

2.4 Oppimistavoitteet

Aloittaessani opiskelun Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa Xamkissa en omannut vielä niin suurta paloa kirjataitojen suunnitteluiden suhteen. Opintojeni toisen vuosikurssin aikana kurssitehtäviimme lukeutui lehden suunnittelu yhdessä luokkani kanssa. Se oli ensimmäinen kosketus minulle kirjan taittamiseen ja sen aikana mielenkiintoni kirjataitojen suunnitteluun alkoi herätä. Aiemmin mainittu lehtiprojekti oli ryhmätö ja myös kurssin vaatimukseen sisältyi suunnitella omat aukeamansa yhteisesti valitun graafisen ilmeen alle. Se oli hyvää harjoitusta, mutta mietin samalla, miten mielenkiintoista, olisi saada suunnitella kirjataitto saaden itse päättää graafinen ilme. Opintojen aikana tuli vastaan muutama muukin kirjataiton suunnittelutehtävä, mutta ei niin montaa, että olisin kokenut saavani riittävästi kokemusta kirjataiton suunnittelusta. Koen siis, etten ole riittävän harjaantunut kirjataiton suunnittelussa ja haluan oppia siitä lisää.

Henkilökohtaisiksi oppimistavoitteiksi opinnäytetyössäni olen asettanut sen, että saan suunniteltua ja taitettua uskottavan ja toimivan kirjan asiakkaileni, jonka graafinen ilme sopii heille omalla ammattitaidon tasollani ja pyrin viemään ammattitaitoani vielä pitemmälle ja tarjoamaan asiakkaille sellaisia tyyli-
valintoja, joita he haluavat.

2.5 Aikataulu

Tapasimme asiakkaiden kanssa ensimmäistä kertaa joulukuun 16. päivänä vuonna 2019. Asiakkaat kertoivat, että he ovat saaneet jo tuloksia osasta heidän hankkeensa sisältämisestä taide- ja kulttuurilähtöisistä aktiviteeteistä, mutta he eivät ole vielä kirjoittaneet tuloksia puhtaaksi. Asiakkailla oli kuitenkin antaa minulle artikkeleita, joita oli jo kirjoitettu kyseisistä aktiviteeteistä, joten minulla oli käyttää asianmukaisempaa tekstiä taiton suunnittelua varten. Sovimme seuraavan tapaamisen seuraavalle vuodelle 2020 tammikuun 21. päivälle, jotta minulla olisi aikaa suunnitella vedoksia kirjataitosta, tälle välille sijoittuivat kuitenkin joulu- sekä uudenvuoden pyhäpäivät. Tällä välillä asiakkaat olivat myös lähettäneet minulle oman visionsa sisällysluettelosta, mikä helpotti suunnittelua. Kun tapasimme seuraavan kerran tammikuussa, näytin asiakkaileni tekemäni suunnitelmat ja he kelpuuttivat ne. Tämän tapaamisen aikana teimme valinnat lopullisista tyylivalinnoista, joten tästä eteenpäin pystyin keskittymään graafisen ilmeen hiomiseen. Sovimme seuraavan tapaamisen helmikuun 21. päivälle.

Jatkoin graafisen ilmeen hiomista ja edistin tutkimustani. Koska asiakkaat olivat kelpuuttaneet tekemäni tyylivalinnat, niin se helpotti työkirjan ulkoasun edistämistä, sillä pystyin tekemään vedosteni kanssa yhteensopivia lisäyksiä ja näin saavuttamaan vahvemman vision siitä, että miltä lopullinen ulkoasu näyttää. Tekemäni tutkimukset vahvensivat käsitystäni tekemistäni tyylivalinnoista. Kun tapasimme jälleen helmikuun 21. päivänä, niin olin tehnyt parannelletut vedokset aiemmista suunnitelmista asiakkaille näytettäväksi. Asiakkaat olivat edelleen myönteisiä. Tämän jälkeen emme sopineet uutta tapaamista, sillä koimme, että kirjan graafinen ulkoasu on jo niin valmiissa vaiheessa, että tässä vaiheessa tarvitaan vain asiakkaiden tuottama teksti nitomaan kaikki yhteen.

Koska asiakkaiden hanke jatkaa edelleen toimintaansa ja he järjestävät lisää taidepajoja kuluvan vuoden aikana, niin en kykene saamaan kirjataitton suunnittelua päätökseen opinnäytetyölle varatun ajanjakson aikana. Asiakkaille sopi, että etenemme opinnäytetyöni aikataulun mukaan. Vaikka olin saanut edistettyä graafisen ilmeen suunnittelua hyvään vaiheeseen, niin se ei vielä

ole täysin valmis, sillä kirja tarvitsee edelleen sisältönsä, eli tekstin, jotta lopulliset sommitelmat olisi mahdollista tehdä. Pystyn siis suunnittelemaan vain murto-osan kirjan taitosta opinnäytetyön produktiota varten, mutta tämä murto-osa riittää esittelemään kirjan graafisen ilmeen.

3 LAPSILLE, LAPSIPERHEILLE JA VARHAISKASVATUKSEN AMMATILAISILLE SUUNNATTU KIRJALLISUUS

Suunnittelemani taiton on tarkoitus toimia työkirjana varhaiskasvatuksen ammattilaisille, jotka hakevat tukea lapsiperheiden kanssa työskentelyyn taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien kautta. Koska suunnittelen taittoa kirjalle, jonka kohderyhmänä ovat kyseiset ammattilaiset, niin päätin tutkia muuta kirjallisuutta, joita varhaiskasvatuksen ammattilaiset käyttävät apunaan lapsien tai lapsiperheiden kanssa työskennellessä.

Otin tutkimuksen kohteeksi myös lapsille tai lapsiperheille suunnatun kirjallisuuden. Edellä mainitut kirjallisuudenlajit liittyvät vahvasti toisiinsa ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset käyttävät myös kyseistä kirjallisuutta työssään. Tutkin ulkoasullisia ratkaisuja kunkin kirjallisuudenlajin kohdalla.

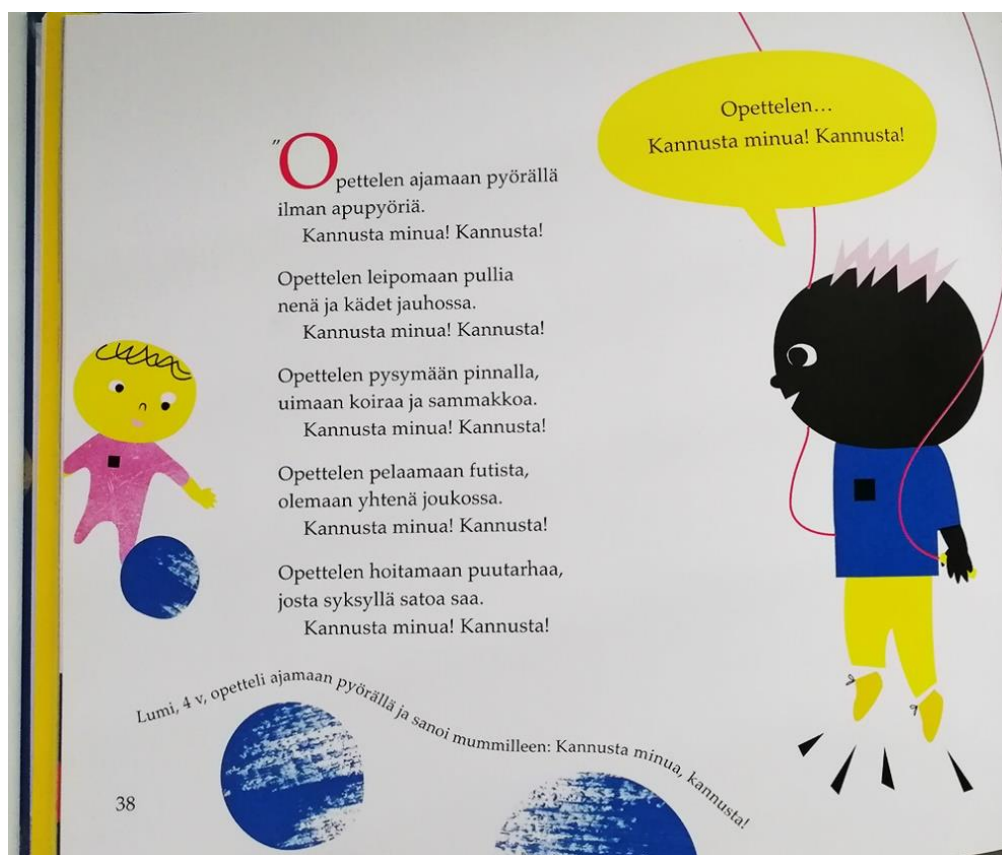
Haen inspiraatiota kirjataittooni useista eri lapsille, lapsiperheille sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnattujen kirjojen ulkoasullisista valinnoista kunnioittaen asiakkaiden toiveita siitä, ettei taittamani kirja tulisi näyttämään liian virallisuutta uhkuvalta, mutta ei myöskään liian lapsille suunnatulta. Valitsemalla nämä kolme kirjallisuudenlajia koen saavani verrannollista näkökulmaa omaan kirjataittooni ja saavani paremman käsityksen siitä, että minkälaisia graafisia ratkaisuja minun kannattaa tehdä omaan kirjataittooni ja mitä asiakkaani haluavat nähdä.

3.1 Lastenkirjat

Koin lastenkirjojen olevan aiheellinen tutkimusaihe, sillä tutkimiskysymyksissäni pohdin sitä, miten ilmennän lapsekasta puolta kirjataitossa ja miten vetoan lapsekkaaseen puoleen kirjataitton kohderyhmän sisällä. Lastenkirjoihin lukeutuu esimerkiksi satu- tai lorukirjoja, joista kaikista koin saavani haettua konkreettista näkökulmaa taittooni. Lastenkirjoja tutkiessani hain erityisesti in-

spiraatiota kansikuvituksista sekä kirjan sisällä olevista kuvituksista. Lastenkirjojen kohdalla en niinkään tutkinut typografisia ratkaisuja, sillä Strizverin mukaan WWW-dokumentissaan *Typography For Children* lastenkirjojen typografian kuuluu olla yksinkertaista. Valitsin kaksi satukirjaa tarkasteluuni.

Yksi valitsemistani lastenkirjoista on Pia Perkiön kirjoittaman ja Sanna Pelliccionin kuvittaman *Tule mukaan, sanoi Leijona* (kuva 5). Kirja on julkaistu vuonna 2019. Valitsin kyseisen kirjan, koska koin kirjan sisältämän kuvitustyylin yhteensopivaksi taittoni tyylisuuntauksen kanssa ja halusin tutkia kirjan sisältöä tarkemmin.

Kuva 5. Sivun *Tule mukaan, sanoi Leijona* -kirjasta (Perkiö, Pelliccioni 2019; Kumpulainen 2020)

Toinen valitsemistani lastenkirjoista on Mikko Pelttarisen kirjoittama ja Jenna Kunnaksen kuvittama lastenkirja nimeltä *Näkymätön Myrsky* (kuva 6). Tämäkin kirja on julkaistu vuonna 2019. Valitsin *Näkymättömän Myrskyn* (kuva 6) samoista syistä kuin edeltävän lastenkirjan. Tutkin miten lastenkirjojen kuvitustyylit toimivat muun sisällön kanssa ja miten voin hyödyntää tätä informaatiota omassa taitossani.

Kuva 6. Näkymätön Myrsky -satukirjan kansi (Kunnas 2019).

Valitsemieni lastenkirjojen kuvitustyyli vetosi minuun eniten. Ne tuovat tietynlaista leikekuva-tunnelmaa, jota itse hain omaan taittooni. Trapanin mukaan (2011) kuvitus on yksi kommunikaation muodoista kirjoissa, niin vaikka suunnittelemani taitto onkin täynnä asiatekstiä, niin kuvitus tukee tekstin sanomaa ja luo visuaalista miellyttävyyttä. Kirjaittoni sisältää kaksi erilaista kuvitustyyliä ja toiseen niistä hain inspiraatiota ja verrannollista näkökulmaa näistä kahdesta lastenkirjasta. Vaikka suunnittelemani taitto ei olekaan suunnattu lapsille, niin koin, että asiakkaiden toivomaa sopusuhtaista lapsenmukaisuutta taittoon saisi kuvituksella, jota käytetään lastenkirjoissa.

3.2 Askartelukirjat

Toiseksi tutkittavaksi kirjallisuudenlajiksi valitsin askartelukirjat, sillä taide- ja kulttuurilähtöiset menetelmät sisältävät askarteluelementtejä. Taittoni ensisijainen vertailukohde Tehdään taidejuttuja! -kirja (kuva 3) sisältää paljon askartelua, joten koin loogiseksi vaihtoehdoksi tutkia muutakin askartelukirjallisuutta. Askartelukirjojen kohdalla tutkin ensisijaisesti taittopuolta, typografiaa ja muita ulkoasullisia valintoja.

Valitsin kaksi kirjaa, joista toinen on Piia Hietaniemen kirjoittama Luovuus valloilleen -niminen kirja, jolle Pirkko Valtonen on suunnitellut graafisen ilmeen (kuva 7). Kirja on julkaistu vuonna 2012. Toinen valitsemistani kirjoista on Marthan askartelu- ja työkirja (kuva 8), jonka on kirjoittanut Martha Stewart ja josta suomenkielisen käännöksen on tehnyt Laura Haavisto. Graafisen ulkoasun kirjalle on luonut Amber Blakesley. Kirja on julkaistu 2018.

Kuva 7. Aukeama Piia Hietamiehen Luovuus valloilleen -kirjasta (Hietamies & Valtonen 2012; Kumpulainen 2019)

Valitsin Hietamiehen Luovuus valloilleen -kirjan (kuva 7) yhdeksi inspiraationlähteiksi, sillä erityisesti otsikoissa käytetty typografia vetosi minuun. Kolendan mukaan (2016, 24) pyöristetyt fontit välittävät pehmeyttä ja miellyttävyyttä ja Valtosen valitsema otsikkofontti välittää mukavuutta ja lempyyttä. Otsikoille on

myös valittu eri värit eri sivuille, mikä lisää lähestyttävyyden tunnetta ja on visuaalisesti miellyttävän näköistä taustalla haaleasti näkyvän graafisen elementin kanssa.

Kuva 8. Sivun Marthan askartelu- ja käsityökirjasta (Stewart & Blakesley 2018; Kumpulainen 2019)

Marthan askartelu- ja käsityökirja (kuva 8) kiinnitti huomioni erityisesti kirjassa käytetyn tyylikkään leipätekstifontin takia. Leipätekstissä käytetty geometrinen uusgroteskeihin lukeutuva fontti hakee yleisvaikutelmaltaan rauhallista, staatista sekä asiallisen näköistä tekstiä, jonka tavoitteena on hyvä luettavuus (Itkonen 2012, 76). Haen leipätekstiltä samanlaista selkeyttä ja tyylikkyyttä omaan kirjataittooni kuin mitä Marthan askartelu- ja käsityökirjassa on käytetty, mutta otsikkojen kohdalla haen kontrastiksi pehmeyttä ja lempeyttä kuin mitä Hietamiehen Luovuus valloilleen -kirjassa on käytetty.

3.3 Taide- ja kulttuurikasvatuskirjat

Kolmas kirjallisuudenlaji, jota tutkin on taide- ja kulttuurikasvatuksen kirjallisuus. Taide- ja kulttuurikasvatuksessa käytetään samanlaisia toimenpiteitä kuin asiakkaideni hankkeen taide- ja kulttuurilähtöisessä toiminnassa. Taide- ja kulttuurikasvatuksen kirjallisuuteen lukeutuu oppikirjoja, käsikirjoja sekä

muita kirjoja, jotka lähentelevät aihepiiriltään asiakkaideni toivomaa työkirjan tunnelmaa. Kyseiset kirjat tarjoavat kirjataitolleni sopivia ratkaisuja sen suhteen, että saan taiton näyttämään työkirjalta, vaikka lapsenmukaisuus onkin tärkeässä roolissa.

Kuva 9. Sivut Kuvien kirja: Kuvataideopetuksen käsikirjasta perusopetukseen (Forsman, Piironen & Mäkelä 2006; Kumpulainen 2020)

Valitsin jälleen kaksi kirjaa, joista toinen on vuonna 2006 julkaistu Anna-Christina Forsmanin ja Liisa Piironen kirjoittama ja Pauliina Mäkelän suunnittelema Kuvien kirja: Kuvataideopetuksen käsikirja perusopetukseen (kuva 9). Toisena valitsin Ulla Piispasen kirjoittaman ja Mira Malliuksen suunnitteleman Muskari-soppa-kirjan (kuva 10), joka on julkaistu vuonna 2019. Molempien kirjojen kohdalla keskityin tutkimaan kaikkia ratkaisuja, mitä ulkoasun suhteen on tehty välivalinnoista sommitteluun.

Otin Kuvien kirjan (kuva 9) tarkasteluun siksi, koska asiakkaani olivat toivoneet kirjansa sisältävän tehtävä- tai muistiinpano-osioita. Kuvien kirja (kuva 9) tarjosi molempia osioita, joista sain haettua näkökulmaa siihen, miten toteutan

kyseiset osiot omassa taitossani. Kuvien kirja (kuva 9) on ulkoasultaan perinteisen oppikirjamainen, joka ei tukeudu typografialla leikittelyyn vaan pysyttelee asiallisen näköisenä hillityllä otsikoinnilla kevyellä värien käytöllä ja käyttäen valokuvia visuaalisena elementtinä.

Kuva 10. Sivu Muskarisoppa-varhaisiän musiikkikasvatuskirjasta (Piispanen & Mallius 2019; Kumpulainen 2020)

Muskarisoppa-kirjassa (kuva 10) erityisesti värimaailma kiinnitti huomioni, minkä vuoksi päätin tutkia sitä. Käyttämällä useita kirkkaita värejä ja niiden välimuotoja saadaan luotua silmää miellyttävä väriharmonia (Chapman 2010), jossa Mallius on onnistunut, ja hain omaan taittooni samanlaista värien harmoniaa, jotta kirja olisi visuaalisesti miellyttävää luettavaa asiatekstin painoksi. Muskarisoppa -kirjassa on myös käytetty yksinkertaista kuvitusta (kuva 11), joka sopii yhteen kirjan värimaailman kanssa ja hain samanlaista yhdistelmää omaan kirjataittooni.

Kuva 11. Muskarisoppa-kirjassa käytettyä kuvitusta. (Piispanen & Mallius 2019; Kumpulainen 2020)

Kuvassa 11 esiintyy saman henkistä kuvitustyyliä kuin tutkimissani lastenkirjoissa (kuvat 5 ja 6). Tämän takia koin Muskarisopan täydelliseksi vertailukohteeksi tutkimuksessani, sillä vaikkakin Muskarisoppa on musiikkikasvatuskirja, niin se henkii samanlaista lapsekkuutta kuin Tehdään taidejuttuja! -kirja (kuva 3). Muskarisoppa antaa myös konkreettisen esimerkin varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnatussa kirjallisuudessa käytetystä lapsekkaasta visuaalisuudesta.

4 TYÖKIRJAN TAITTO

Tutkittuani ja vertailtuani lapsille, lapsiperheille ja varhaiskasvatuksen parissa työskenteleville henkilöille suunnattujen kirjojen graafisia ilmeitä sain riittävästi inspiraatiota siihen mitä haluan antaa asiakkaileni kirjataiton suhteen. Otin huomioon asiakkaiden toiveet heidän työkirjansa ulkoasusta tehdessäni valintoja ulkoasun, typografian, värimaailman ja muiden sisällöllisten elementtien suhteen pitääkseni kirjan sisältöään kunnioittavana, mutta riittävän kevyenä.

Sain myös riittävästi informaatiota siihen, mitä kaikkea pitää ottaa huomioon taitossa, jonka pääkohderyhmä on varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Vaikka lapsenomaisuus onkin haluttu pitää läsnä, niin työkirjakäyttöön suunniteltu kirja antaa omat rajoitteensa, minkä huomasin tutkimusprosessini aikana. Tekemilläni havainnoilla koin saaneeni riittävän käsityksen siitä, miten teen edukseen erottuvan työkirjan.

4.1 Typografia

Typografiaa miettiessäni halusin käyttää taitossa modernia groteskia fonttia leipätekstissä ja otsikoissa leikkitelevää display-tyyppistä fonttia luodakseni kontrastia leipätekstiin. Varsinkin otsikkoon tulevalla fonttivalinnalla halusin korostaa lapsekasta leikkimielisyyttä. Keskityin ensin etsimään otsikkofontteja, sillä koin, että löytämällä sopivan fontin otsikkoon on helpompaa löytää riittävän hillitty leipätekstifontti otsikon rinnalle.

Vertailevassa tutkimuksessani miellyin piirrosjätkimäisen näköisiin tyyliävalintoihin otsikkofonttien kohdalla, sillä koin että piirrosmainen fontti luo mielikuvia taiteellisuudesta ja askarteluhengestä ja koska työkirja sisältää taidepajatoimintaa, johon sisältyy sekä taiteellisuutta että askarteluhenkeä niin keskityin hakemaan tällaista mielikuvaa viestiviä fontteja. Lopulta päädyin Impallari Typen suunnittelemaan Cabin Sketch -nimisen otsikon valintaan otsikkofonttina (kuva 12).

ABCDEFGHIJKLMN
 OPQRSTUVWXYZÄÄÖ
 abcdefghijklmn
 opqrstuvwxyzääö
 1234567890

Kuva 12. Cabin Sketch -fontti (Impallari)

Saatuani tehtyä valinnan otsikkofontin suhteen muiden fonttien valinta oli suhteellisen helppoa. Annoin eniten arvoa otsikkofontille, sillä koin sen henkivän eniten taidepajamaista tunnelmaa, jollaista halusinkin taitoltani. Muita fontteja valikoidessani huomioin erityisen paljon sitä, miten hyvin ne sopivat yhteen otsikkofontin kanssa. Alaotsikkofontiksi valitsin muun muassa Patrick Wagesreiterin suunnitteleman Patrick Hand -fontin, koska sekin näytti käsin piirretyltä fontilta ja sopi teemaan (kuva 13).

ABCDEFGHIJKLMN
 OPQRSTUVWXYZÅÄÖ
 abcdefghijklmn
 opqrstuvwxyzääö
 1234567890

Kuva 13. Patrick Hand -fontti (Wagesreiter 2013)

Leipätekstifontilta taas halusin erilaisuutta. Kävin läpi nykyaikaisia tyylikkäitä groteskeja fontteja luodakseni kontrastia otsikkofontin ja leipätekstifontin välille ja lopulta valitsin Julieta Ulanovskyn vuonna 2010 suunnitteleman fontin nimeltä Montserrat (kuva 14).

ABCDEFGHIJKLMN
 OPQRSTUVWXYZÅÄÖ
 abcdefghijklmn
 opqrstuvwxyzääö
 1234567890

Kuva 14. Montserrat -fontti (Ulanovsky 2010)

Koin Montserrat -fontin sopivan hyvin yhteen voimakkaiden ja eksentristen otsikkofonttien kanssa hillityllä ulkomuodollaan ja helpolla luettavuudellaan. Halley'n mukaan WWW-dokumentissaan It's About Legibility groteskit fontit ovat vähän selkeämpiä luettavuudeltaan kuin antiikvat niiden yksinkertaisten muotojen ansiosta, minkä vuoksi halusin valita groteskin fontin.

4.2 Värät

Lapsille, lapsiperheille ja varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnattuja kirjoja tutkiessani havaitsin sen, että kirkkaat ja kylläiset värit ovat toimivia valintoja, sillä ne luovat virkeää ja lähestyttävää tunnelmaa, jota halusin omalta taitoltani. Useimmat fontit on suunniteltu siten, että ne ovat kirjoitettu mustina kirjaimina valkeaa taustaa vasten, mutta jos halutaan säilyttää tekstin luettavuus värien kanssa, niin silloin sävyllä, valöörillä ja värikylläisyydellä on tärkeä rooli. Jos halutaan kirjoittaa värillistä tekstiä, niin on tärkeää ottaa huomioon, minkä värisellä taustalla väri on. Esimerkiksi, jos värisävyt taustan ja tekstin välillä ovat liian lähellä toisiaan, niin teksti hukkuu taustaan. Säättämällä jommankumman valööriä parannetaan luettavuutta jo huomattavasti. (Carter 2002, 32 - 33.) Koska aion keskittyä tunnelman luomiseen värillistä tekstiä käyttäen, on tärkeää koettaa pitää teksti luettavana.

Taittoni värivalintoja helpotti se, että VALO-hankkeella oli nettisivuillaan banneri, johon oli luotu hankkeelle omaa grafiikkaa (kuva 15). Käytin bannerissa olevia värejä inspiraationa ja valitsin taittooni saman sävyisiä värejä ja lisäsin niihin kylläisyyttä, jotta ne olisivat kirkkaampia ja käytettävissä bannerissa esiintyvän grafiikan kanssa. (Kuva 16.)

Kuva 15. VALO-hankkeen nettisivujen banneri (Turunen 2019; Kumpulainen 2020)

Yksi värien käyttötarkoituksista on taiton värikoodaus. Asiakkaani antoivat alustavan sisällysluettelon työkirjalleen, jonka avulla päätin testata, miten värikoodaus toimii valitsemieni värejä käyttämällä. Ensimmäiset värit, jotka olin valinnut taitolle, olivat sininen ja keltainen, ja aikomukseni oli käyttää näitä

kahta väriä taiton pääväreinä, sillä ne erottuvat toisistaan selkeästi. Näistä kahdesta pääväristä annoin keltaiselle värille isomman roolin, sillä käytän sitä taustavärinä, koska kylläinen keltainen on värinä pirteämpi kuin tumma sininen ja sininen teksti keltaisella taustalla on toimiva kombinaatio.

		
C = 80 R = 77 M = 30 G = 124 Y = 40 B = 133 K = 15	C = 10 R = 219 M = 30 G = 181 Y = 80 B = 80 K = 0	C = 100 R = 43 M = 85 G = 55 Y = 35 B = 95 K = 20
		
C = 25 R = 126 M = 100 G = 28 Y = 70 B = 49 K = 30	C = 60 R = 114 M = 90 G = 57 Y = 0 B = 136 K = 0	C = 0 R = 203 M = 80 G = 79 Y = 95 B = 36 K = 0

Kuva 16. Taiton värit (Kumpulainen 2020)

Vaikka minulla olikin VALO-hankkeen nettibanneri antamassa inspiraatiota värien valinnassa, niin yksi määrittävistä tekijöistä värien valitsemisessa oli myöskin se, että mitkä värit toimivat ja erottuvat keltaisella taustalla ja ovat myös yhteensopivia tummansinisen värin kanssa. Aikomuksenani oli siis löytää kullekin sisällysluettelon otsikolle oma värinsä, jotka toimivat keltaisessa taustassa (kuva 17) ja käyttää näitä samoja värejä taiton sisällä kunkin otsikon kohdalla.

SISÄLLYS	
1	JOHDANTO 1
2	MIKÄ VALO? 2
3	KULTTUURIHYVINVOINNIN TEEMA 4
4	TAIDEKOKELUT 6
	YKSITTÄISET TAIDETAHTUHAT 6
	VALON TALO-TAIDEPAJAT 10
5	JATKOKEHITYS 15

Kuva 17. Taiton sisällysluettelo (Kumpulainen 2020)

Keltaisen kylläisyyden ansiosta muut valitsemani värit näkyvät selkeästi ja ovat yhteensopivia keskenään. Tutkimusteni pohjalta tehdyt havainnot kirkkaista väreistä sekä leikkisästä fontista osoittautuivat toimivaksi yhdistelmäksi.

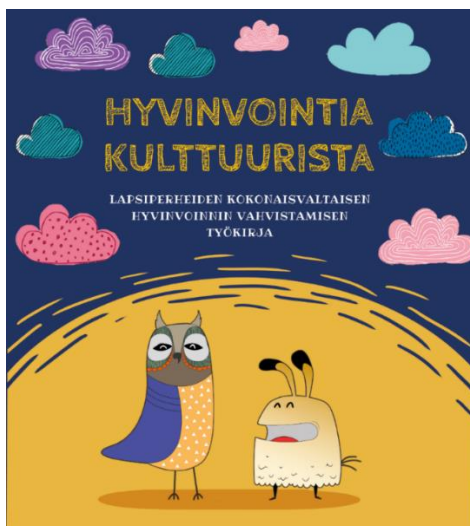
4.3 Kuvitukset

Aloitin kuvitusten suunnittelun samanaikaisesti kannen suunnittelun kanssa, sillä ajatukseni oli suunnitella ensin, minkälainen kuvitus sopisi kanteen ja käyttää sittemmin saman tyylistä kuvitusta muuallakin taitossa. Ensimmäiseksi siis suunnittelin kannen (kuva 18), jonka luonnostelin ensin paperille. Paperille luonnostelu on tärkeä vaihe suunnittelutyössä, sillä paperille on helppoa ja nopeaa tuoda kaikki mahdolliset ideat ja näin tutkiskella niitä ja nähdä mikä toimii ja mikä ei (Tufts 2014). Sitten vein luonnoksen Photoshopiin ja toteutin luonnoksen uudelleen värien ja oikean grafiikan kanssa nähdäkseni toimiiko sommitelma haluamallani tavalla. (Kuva 19.)

Kuva 18. Ensimmäinen luonnos kirjan kannesta (Kumpulainen 2020)

Käytin kannessa Xamkin graafikon Jukka Turusen vuonna 2019 suunnittelemaa pilvigrfiikkaa, jotka Jukka oli suunnitellut VALO-hankkeen tutkimussivun nettibanneriin (kuvat 15 ja 19). Koin järkeväksi etenemisvaihtoehdoksi sen, että käytän tätä olemassa olevaa grafiikkaa, jotta yhteneväisyys VALO-hankkeen olemassa olevan grafiikan ja kirjataiton välillä säilyisi.

Kuva 19. Hiotumpi luonnos kirjan kannesta (Puukko & Turunen 2019; Kumpulainen 2020)

Alun perin tarkoitukseni oli käyttää Sina Puukon vuonna 2019 suunnittele-
mia olioita, jotka Puukko oli suunnitellut VALO-hankkeelle ja joita hanke on
käyttänyt toiminnassaan lapsiin vedoten kirjan kannessa sekä kirjan sisällä
(kuva 19), mutta keskusteltuamme asiakkaiden kanssa niin päädyimme yhtei-
seen päätökseen siitä, ettemme käyttäisi näitä olioita.

Kuvittaakseni olioita enemmän tarvitsisin luvan siihen olioiden alkuperäiseltä
suunnittelijalta eli Puukolta ja hän ei työskentele enää hankkeelle, joten luvan
saaminen osoittautui haasteelliseksi. Olioiden käyttö sekä kannessa että kirjan
kuvituksissa oli kuitenkin vain yksi ideoistani ja olin ottanut huomioon sen,
ettei se välttämättä toimisi syystä tai toisesta, niin olin tehnyt muitakin kuvitus-
ehdotuksia (kuvat 20 ja 21).

Kuva 20. Kuvitusehdotus (Kumpulainen 2020)

Minulla oli jo visio kuvitustyylistä ennen kirjataiton suunnittelun aloittamista ja kun tutkin lapsille, lapsiperheille ja varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnattuja kirjoja. Etsin erityisesti sellaisia kirjoja, jotka sisälsivät visioni mukaista kuvitustyyliä ja jotka myös toimivat kirjan sisällä. Näin pystyin näkemään, että soveltuuko visioimani kuvitustyyli suunnittelemaani taittoon. Kuvassa 20 on esimerkki siitä, minkälaista tyyliä visioin kirjataitolle. Lastenkirjoista tehdyssä tutkimuksessani koin pelkistetyn ja värikkään kuvitustyylin toimivaksi elementiksi taitossani. Koin kyseisen kuvitustyylin myös yhteensopivaksi kaikkien muiden taiton elementtien kanssa.

Asiakkaani antoivat minulle paljon valokuvamateriaalia, jota pystyin soveltamaan kirjataittoa suunnitellessani. Asiakkaat toivoivat, että valokuvia käytettäisiin taitossa, mutta valokuvien suora käyttö olisi ollut ongelmallista, sillä asiakkaani eivät olleet tiedustelleet kuvissa esiintyviltä henkilöiltä, että saako kuvia käyttää kirjassa. Ehdotin asiakkailleni valokuvien uudelleenpiirtämistä, sillä se ratkaisisi kyseisen ongelman ja valokuvia pystyttäisiin tätä kautta hyödyntämään. Kuvassa 21 on esimerkki siitä, että miltä valokuvat näyttäisivät piirrettyinä.

Kuva 21. Toinen kuvitusehdotus (Kumpulainen, 2020)

Valokuvista piirrettyjen kuvien tarkoitus on olla demonstroimassa hankkeen toteuttamia taidepaja-aktiviteetteja niistä kertovan tekstin ohessa taidepajakohdaksi, sillä alkuperäiset valokuvat ovat kuitenkin otettu itse taidepajoista, joten koin ne havainnollistavimmiksi ja myöskin helpoimmaksi tavaksi toteuttaa kyseinen havainnollistaminen. Muun kuvituksen rooli on kuvittaa kaikki muu havainnollistamista vaativa ja antaa ilmettä ja persoonallisuutta taitolle. Kuva,

jonka sisältö korreloi tekstin sisällön kanssa näin antaen kontekstin kuvalle helpottaa sekä tekstin, että kuvan ymmärtämistä. Sillä, että onko kuvituksen ja tekstin suhde realistinen tai todenmukainen, ei ole niinkään väliä, vaan mitä enemmän tekstissä esiintyviä asioita kuvitus sisältää, niin sitä dokumentoivampi se on. (Hatva 1993, 84 - 86.)

Koska olimme päättäneet asiakkaiden kanssa, että Puukon suunnittelema oli oita ei käytetä taitossa lainkaan, niin tein uuden version kannesta, jossa käytin aiemmin ehdottamaani kuvitustyyliä. Kuvitin Turusen suunnittelemat pilvigrافیikat uusiksi antaakseni itselleni enemmän vapauksia niiden käytön suhteen. (Kuvat 19, 20 ja 22.)

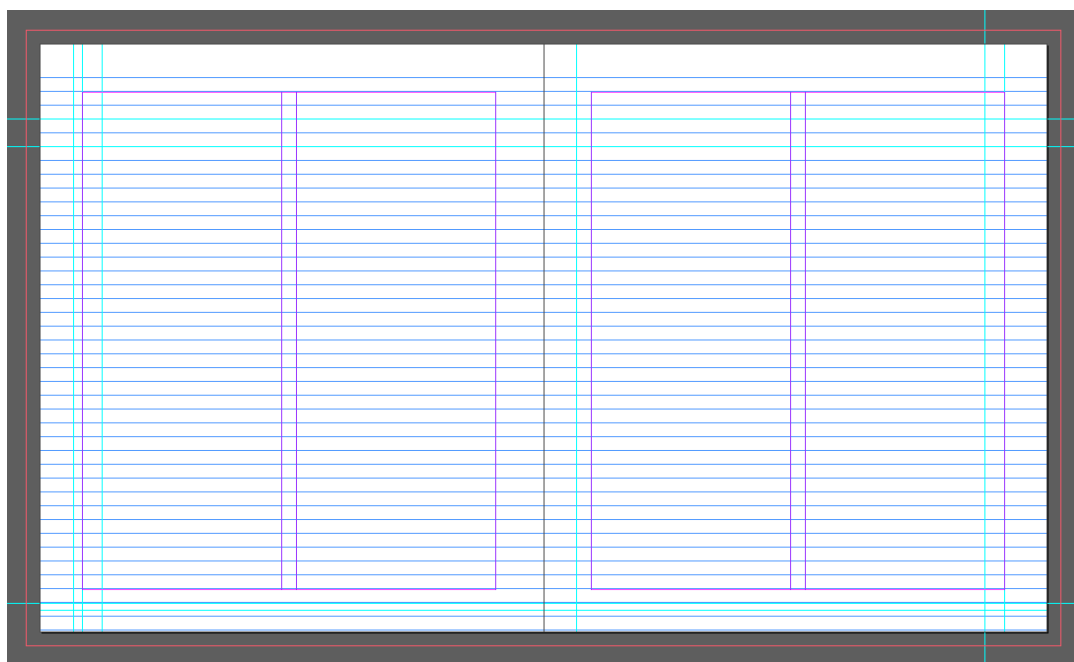
Kuva 22. Korjattu kansiehdotus (Kumpulainen 2020)

Kuvittamalla kannen itse sain tehtyä taitosta persoonallisemman näköisen ja hyödynnettyä tutkimuksissani tehtyjä havaintoja pelkistetyn kuvitustyylin toimivuudesta.

4.4 Taitto

Saatuani tehtyä päätökset taittoon tulevan typografian, värien ja kuvitustyylien suhteen aloin sommittelemaan kaikkia edellä mainittuja elementtejä yhteen, josta lopulta koko taiton yleisilme rakentuu. Olin alun perin kaavaillut kirjan formaatin olevan vähän B5-kokoa suurempi, mutta painatuksen helpottamiseksi päädyin taittamaan kirjan kokoon B5. Aluksi tein kokeiluja Illustratorilla, sillä Illustratorilla fonttien ja muiden elementtien käsittely on paljon vapaamuotoisempaa ja näin haluttu yleisrakenne on helpompi saavuttaa. Rajasin Illustratorin dokumentteja apuviivojen avulla antaakseni itselleni suuntaa siitä minkälaisen taittopohjan haluan antaa taitolle. Taittopohjalla eli gridillä haetaan sommitelmalle järjestelmällisyyttä, jotta julkaisun kokonaisuus sekä rytmi säilyisivät yhtenäisinä koko julkaisun ajan.

Kun olin sommitellut riittävästi Illustratorissa ja saanut riittävän käsityksen siitä minkälaisen gridin haluan antaa taitolle, niin vein projektin InDesigniin, jossa taittopohjaa pääsee testaamaan ja jatkotyöstämään. Kuvassa 23 on kuva-kaappaus InDesign-näkymästä, jossa olen asemoinut marginaalit ja palstat toimivaksi toteamallani tavalla ja tuonut lisäksi apuviivoja sommitteluun helpottamaan.

Kuva 23. Taiton pohja eli gridi (Kumpulainen 2020)

Taittopohja muodostuu yleisesti ylä-, ala- ja sivumarginaaleista ja palstoista (Lukkarila 2001, 99). Taittopohjaan mahdutetaan kaikki taiton elementit taittopohjaan määritettyjen apuviivojen antaman suunnan mukaisesti. Taittopohja ei kuitenkaan ole ehdoton. Luovia poikkeamia saa tehdä, mutta taittopohjan tarkoitus on kuitenkin pitää elementit harmoniassa keskenään, joten taittopohjasta poikkeaminen kannattaa suorittaa maltilla. (Lyytikäinen & Riikonen 1995, 12 - 15.)

Saatuani taittopohjan asemoitua mieleisekseni, niin seuraavaksi aloin asettelemaan elementtejä sen päälle. Kuvassa 24 on näkymä siitä, miten taittoon valitut elementit toimivat käytännössä taittopohjan päällä.

Kuva 24. Kuvakaappaus taiton aukeamasta (Kumpulainen 2020)

Tämän prosessin aikana näkee, miten elementit oikeasti toimivat taittopohjassa ja sitä voi vielä hioa, jotta elementit saisi toimimaan tasapainoisesti keskenään. Taittopohjani on kaksipalstainen, mikä antaa enemmän vapautta sommittelemiselle. Palstat ovat 7,5 cm leveitä, joiden välillä 5 cm leveä palstaväli. Tekstit asettuvat taittopohjalla joko molempien palstojen leveydelle tai siten vain toiselle niistä, mikä jättää toisen palstan tyhjäksi antaen tilaa kuvitukselle tai muulle grafiikalle. Taiton sisältämiä pää- ja väliotsikoiden sommitteleminen olen ohjannut apuviivoilla, jotta nekin asettuvat yhteneväisesti taiton sisällä.

Lähes kaikki elementit asettuvat taittopohjan marginaalien sisään, mutta uudelleen kuvittamillani pilvigrifiikoilla haluan rikkoa taittopohjan antamaa järjestelmällisyyttä. Taitto tulee saamaan liimasidonnain, jonka vuoksi olen antanut paljon tilaa sisimmälle marginaalille. Näin varmistan sen, ettei tekstille jää tilaa, mutta pilvigrifiikat saavat vuotaa sille alueelle. Koin, että tyhjän tilan täyttäminen pilvigrifiikalla maltillisella otteella toimii visuaalisena tehosteena hyvin ja pilvigrifiikoiden käyttäminen antaa myös hakemaani värikkyyttä ja virkeyttä taittoon kuvituksen ohella.

Pääasiallinen kuvitus, jota käytän taitossa, on asiakkaiden antamien valokuvien pohjalta tehdyt kuvitukset. Kyseisiä kuvituksia käytetään ensisijaisesti tekstin lomassa. Kannessa käyttämäni kuvitustyyli taas on toissijaista kuvitusta, jota käytetään kaiken muun kuvittamiseen. Asiakkaat ovat muun muassa keränneet hankkeen järjestämissä taidepajoissa käyneiltä vanhemmilta palautetta toiminnastaan ja toivoivat taiton sisältävän näitä palautteita jollakin tavalla visualisoituna. Yksi toissijaisen kuvitustyylini käyttötarkoituksista on visualisoida nämä palautteet kuvan 25 näkyvän esimerkin mukaisesti. Nämä palauteosiot käyttävät molemmat palstat taittopohjalta ja sijoittuvat joko tekstin päätteeksi tyhjää tilaa täyttämään tai myöskin tekstin lomaan, jossa ei muuten kuvitusta ole.

Kuva 25. Esimerkki muun kuvituksen käytöstä taitossa. (Kumpulainen, 2020.)

Sivuissa olevaa tyhjää tilaa kannattaa käyttää hyödyksi, niin kuin olen tehnyt erinäisten värielementtien, kuvituksien ja pilvigrafiikan sommittelulla. Tyhjää tilaa tosin ei kannata myöskään täysin karttaakaan, sillä sivujen täyttäminen liiallisilla määrillä visuaalisia elementtejä aiheuttaa kaaoksen tuntua eikä sivujen sisällöstä saa enää selvää. Näin ollen visuaalinen hierarkia on tärkeässä roolissa taiton suunnittelussa, sillä visuaalisten elementtien sommitteleminen toimivasti ja sopivassa suhteessa luo kontrastia sekä järjestystä, jolloin sivujen sisältöä on helpompi seurata eikä yksikään elementti vie huomiota toiselta ja näin aiheuta liiallista visuaalista yltäkylläisyyttä eikä myöskään monotoonisuutta. (Cullen 2007, 77 - 78.)

5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Tutkimuksen luotettavuus arvioidaan validiteetilla ja reliabiliteetilla, pätevyydellä ja uskottavuudella, sekä mittauksen tarkkuudella. Tutkimuksen luotettavuuden mittausta määrittää tutkimuksen aihe ja tavoite, mitkä omalla kohdallani ovat työkirjan taitto ja sen onnistunut toteuttaminen, joita olen tutkinut vertailevan tutkimusmenetelmän avulla. Vertailevan tutkimuksen kohdalla päätetyn luotettavuutta sekä prosessin uskottavuutta arvioidaan ensisijaisesti pätevyyden näkökulmasta, mutta myös uskottavuuden, eli tässä tapauksessa käytetyn aineiston analysoinnin ja tulkinnan kautta. (Anttila 2000, 400 - 406.)

Koska olen suunnittelemassa taittoa työkirjalle, joka sisältää tiivistelmiä taideaktiviteettien kautta saaduista hyödyistä lapsiperheiden kanssa työskennellessä, niin tutkimuksessani hain konkreettista näkökulmaa taiton toteuttamiseen tutkimalla ja vertailemalla projektini aihepiiriin kuuluvaa ja sen läheisyyteen kuuluvaa kirjallisuutta ja sitä minkälaisia tyyli- ja ratkaisuja kyseisten kirjallisuudenlajien kanssa on tehty.

Valitsemani kirjat ovat kaikki massakulutettuja omien kohderyhmiensä sisällä, jotka korreloivat oman taittoni kohderyhmän kanssa. Kirjoja käytetään aktiivisesti käyttäjien keskuudessa, mikä antoi minulle varmuutta siitä, että tutkimuksen kannalta kyseiset kirjat ovat päteviä ja uskottavia vertailukappaleita. Lapsille, lapsiperheille ja varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnatuista kirjoista kukin seuraa yleisesti graafisilta ilmeiltään samankaltaisia tyyli- ja ratkaisuja, mutta

koska kirjojen aiheet ovat lähellä toisiaan, niin ne lainaavat toisiltaan tyyli-
valintoja, mutta soveltavat niitä käyttötarkoituksiinsa sopivammiksi. Nämä havain-
not antoivat minulle varmuutta siitä, että seuraamalla valitsemieni kirjallisuus-
denlajien jalanjäljissä ja soveltamalla tyyli-
valintoja omiin tarkoituksiini sopi-
viksi, saan rakennettua omalle taitolleni omannäköisensä visuaalisen ilmeen.

Tekstissäni olen myös viitannut ammattilaisten kirjallisuuteen tutkimuksiani
tehdessäni sekä taiton suunnitteluprosessin aikana.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Opinnäytetyönäni tehdyn produktion sekä sen pohjalta tehdyn tutkimuksen
päätteeksi on hyvä kerrata vielä tutkimuskysymys:

Minkälainen visuaalinen ilme suunnitella työkirjalle, jonka kohderyhmänä ovat
varhaiskasvatuksen ammattilaiset?

Tutkimuskysymystäni täydensivät alakysymykset, jotka kuuluivat seuraavasti:

Kuinka saada taidepaja-painotteisuus näkymään taitossa?

Kuinka saada asiallisuus ja lapsenmielisyys toimimaan harmoniassa?

Lähdin purkamaan tutkimuskysymyksiäni vertailevalla tutkimusmenetelmällä.
Minulla oli päällimmäisenä vertailukohteena Annantalon julkaisema Tehdään
taidejuttuja! -kirja, mutta sen lisäksi valitsin kolme kirjallisuudenlajia, jotka ovat
vahvasti liitoksissa varhaiskasvatuksen ammattilaisten työnkuvassa. Valitsin
lastenkirjat, askartelukirjat sekä taide- ja kulttuurikasvatuskirjat, sillä koin, että
näitä vertailemassa saisin tehtyä parhaimmat mahdolliset valinnat omaan tait-
tooni sekä vastattua jokaiseen tutkimuskysymyksistäni.

Päätutkimuskysymykseni ei ollut niin yksiselitteinen, sillä sitä määritti paljon
asiakkaiden esittämät toiveet sekä työkirjan taide- ja kulttuuripainotteinen si-
sältö. Siitä huolimatta koin, että sain ratkaistua pääkysymykseni alakysymyk-
sieni avulla. Erityisesti alakysymyksessä, jossa pohdin, kuinka saada taide-
paja-painotteisuus näkymään taitossa, koin että askartelukirjat sekä taide- ja
kulttuurikasvatuskirjat ovat parhaimpia mahdollisia vertailukohteita tässä ta-
pauksessa.

Lasten kanssa suoritettavat taideaktiviteetit ovat suurimmilta osin kuitenkin askartelupainotteisia, johon askartelukirjat antoivat hyviä vertailukohtia, mutta koska työkirja ei sisällä pelkästään askartelutoimintaa, vaan myös kulttuuritoimintaa, niin tähän osa-alueeseen taas näkökulmaa antoivat taide- ja kulttuurikasvatuskirjat, sillä nimensä mukaisesti kulttuurikasvatus tarjoaa muutakin kuin askartelua.

Taide- ja kulttuurikasvatuskirjoista sain myös apuja toiseen alakysymyksistä, jossa pohdin, että miten saan asiallisuuden sekä lapsenmielisyyden toimimaan harmoniassa. Taide- ja kulttuurikasvatuskirjat antoivat oivia vertailukohtia taitolle siinä mielessä, että taitto on varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnattu työkirja. Taide- ja kulttuurikasvatuskirjat ovat myös suunnattu varhaiskasvatuksen ammattilaisille, joten näitä vertailemalla sain näkökulmia asiallisuuden sovittamiseksi taiton leikkimielisen ulkoasun keskelle. Lapsenmielisyydelle hain näkökulmaa vertailemalla lastenkirjoja. Lastenkirjat olivat tärkeässä roolissa tutkimuksessani, sillä muita kirjallisuudenlajeja tutkiessani keskityin siihen, mitkä kirjat antavat samankaltaista lapsenhenkisyyttä kuin lastenkirjat. Vertailemalla lastenkirjoja muihin valitsemiini kirjoihin ja havainnoimalla, miten nämä kirjat ovat hyödyntäneet lapsekkuutta ja silti pysyneet pääkohderyhmilleen suunnattuina, sain näkökulmaa siihen, että miten toteutan lapsekkuuden taitossani, joka on kuitenkin asiallista tekstiä sisältävä työkirja varhaiskasvatuksen ammattilaisille.

Tarkistelemalla tekemiäni tutkimuksia kokonaisuutena uskon saavuttaneeni ratkaisun pääkysymykseeni, minkälainen visuaalinen ilme suunnitella työkirjalle, jonka kohderyhmänä ovat varhaiskasvatuksen ammattilaiset.

7 POHDINTA

Opinnäytetyö kirjallisine ja produktiivisine osuuksineen oli kaiken kaikkiaan mielenkiintoinen kokemus ja eteni mutkattomasti koko projektin ajan. Vaikka asiakkaillani ei ollut antaa paljoa materiaalia, niin heidän antama vertailukohteensa Tehdään taidejuttuja! -kirja sekä heidän suulliset ohjeistuksensa antoivat minulle riittävästi informaatiota siitä minkä näköistä taittoa asiakkaani toivovat näkevänsä. Tekemäni vertailevan tutkimuksen kautta sain yhä enemmän näkökulmaa taitolleni sekä inspiraatiota tyylivalintojen suhteen.

Tätä kautta sain myös varmennusta sille, minkälaisia tyylivalintoja on hyvä tehdä varhaiskasvatuksen ammattilaisille suunnatussa työkirjassa. Olen tyytyväinen tekemiini tutkimuksiini ja koin valinneeni oikeat kirjallisuudenlajit käytettäväksi vertailevassa tutkimuksessani.

Yhteistyö asiakkaiden kanssa sujui jouhevasti. Sopimamme tapaamiset tapahtuivat suunnitellusti. Tässä ajassa minulla oli riittävästi aikaa edistää opinnäytetyön kirjallista osuutta sekä produktiota. Pidin huolta, että minulla on riittävästi materiaalia esitettäväksi asiakkaille ja tein tarvittavia muutoksia tapaamisten palautteen perusteella. Jos tapaamisten aikana sovittiin materiaalien välityksestä minun suuntaani, niin asiakkaani hoitivat tämänkin parin päivän sisään tapaamisista, eli asiakkaiden panos opinnäytetyöni edistämässä oli huojentavaa. Ainut harmillinen asia asiakkaiden puolelta oli tekstin puute, mutta se ei onneksi ollut niin merkittävässä roolissa saadakseni suunniteltua visuaalisen ilmeen heidän kirjalleen.

Kun arvioin omaa työskentelyäni opinnäytetyön parissa, niin koen suoriutuneeni hyvin. Kirjasin ylös työvaiheitani sitä mukaa, miten etenin taiton suunnittelun kanssa, jotta voin myöhemmin kirjoittaa ne tarkemmin opinnäytetyön kirjallista osuutta varten. Pidin siis huolta, etten unohda läpikäymiäni vaiheita enkä ajatuksia, joita koin tyylivalintoja tehdessä. Taiton suunnittelussa ei pahemmin aiheutunut ongelmia eikä viivästyksiä, sillä asiakkaat olivat tyytyväisiä tekemiini vedoksiini aina, kun niitä heille näytin eli työn jouhevuuatta helpotti sekin, ettei tarvinnut olla tekemässä uusia luonnoksia vaan aiempien luonnosten hiominen oli riittävää.

Harmillista tietysti on se, ettei suunnittelemani taitto valmistu opinnäytetyöprosessini aikana, mutta olen siitä huolimatta tyytyväinen omaan aikataulutukseeni sekä tekemääni jälkeeni niillä puitteilla, joita minulla oli.

LÄHTEET

Anttila, P. 2000. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta: Taito-, taide- ja muotoilualojen tutkimuksen työvälineet. Hamina: Akatiimi.

Carter, R. 2002. Digital color and type. Crans-Près-Céligny: RotoVision.

Chapman, C. 2010. Color Theory for Designers: How to Create Your Own Color Schemes. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.smashingmagazine.com/2010/02/color-theory-for-designer-part-3-creating-your-own-color-palettes/> [viitattu 27.1.2020].

Cullen, K. 2007. Layout workbook: A real-world guide to building pages in graphic design. Gloucester, (Mass.): Rockport Publishers.

Hakala, J. T. 1998. Opinnäyte luovasti: Kehittämisen ja tutkimustyön opas. Helsinki: Gaudeamus.

Haley, A. It's About Legibility. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fonts.com/content/learning/fontology/level-4/fine-typography/legibility> [viitattu 7.2.2020].

Hatva, A. 1993. Kuvittaminen. Helsinki: Rakennustieto.

Itkonen, M. 2012. Typografian käsikirja. 4. tarkistettu ja laajennettu p. Helsinki: RPS-yhtiöt.

Kolenda, N. 2016. The Psychology of Fonts, 24. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nickkolenda.com/pdf/psychology-of-fonts.pdf> [viitattu 25.1.2020].

Loiri, P. & Juholin, E. 1998. Huom!: Visuaalisen viestinnän käsikirja. Helsinki: Inforviestintä.

Lukkarila, J. 2001. Tekstuuri: Typografia julkaisijan työvälineenä. Helsinki: Credonet.

Lyytikäinen, K. & Riikonen, H. k. 1995. Painotuotteen suunnittelu. Helsinki: Opetushallitus.

Strizver, I. Typography for Children. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.fonts.com/content/learning/fyti/situational-typography/typography-for-children> [viitattu 23.1.2020].

Trapani, I. 2011. So You Want to Illustrate a Children's Book? Blogi. Saatavissa: <http://izatrapani.com/wp/so-you-want-to-illustrate-a-childrens-book/> [viitattu 24.1.2020].

Tucker, M. 2018. How to Design a Great Book Cover. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://medium.com/@tuckermx/how-to-design-a-great-book-cover-3810c903e4f2> [viitattu 16.01.2020].

Tufts, K. 2014. WHY SKETCHING IS AN IMPORTANT PART OF THE DESIGN PROCESS. Blogi. Saatavissa: <https://www.dnnsoftware.com/blog/why-sketching-is-an-important-part-of-the-design-process> [viitattu 3.2.2020].

Tuominen, K. 2016. Introducing Benchmarking. Turku: Oy Benchmarking Ltd.

Urban, D. 2015. How to Identify a Target Audience For Your Book Marketing. Blogi. Saatavissa: <https://insights.bookbub.com/how-to-identify-a-target-audience-for-your-book-marketing/> [viitattu 16.01.2020].

VALO – Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen. 2018. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/valo-lapsiperheiden-kokonaisvaltaisen-hyvinvoinnin-vahvistaminen/> [viitattu 9.3.2020].

KUVALUETTELO

Kuva 1. Käsitekartta. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 2. Viitekehys. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 3. Tehdään taidejuttuja! -kirjan kansi. Rossi-Horto, A., Pentti, C. & Metsäkoivu, P. 2012. Saatavissa: http://www.annantalo.fi/instancedata/prime_product_resurssivaraus/kulke/embeds/betaannantalostructure/28181_Tehdaantaidejuttua_nettipdf_4.pdf [viitattu 21.1.2020].

Kuva 4. Sivut Tehdään taidejuttuja! -kirjan sisällysluettelosta. Pentti, C., Metsäkoivu, P. & Tuominen, J. 2012. Saatavissa: http://www.annantalo.fi/instancedata/prime_product_resurssivaraus/kulke/embeds/betaannantalostructure/28181_Tehdaantaidejuttua_nettipdf_4.pdf [viitattu 21.1.2020].

Kuva 5. Sivut Tule mukaan, sanoi Leijona -kirjasta. Perkiö, P. & Pelliccioni, S. 2019; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 6. Näkymätön Myrsky -satukirjan kansi. Kunnas, J. Otava. 2019. Saatavissa: <https://otava.fi/kirjat/nakymaton-myrsky/> [viitattu 24.1.2020].

Kuva 7. Aukeama Piia Hietamiehen Luovuus valloilleen -kirjasta. Hietamies, P. & Valtonen, P. 2012; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 8. Sivut Marthan askartelu- ja käsityökirjasta. Stewart, M. & Blakesley, A. 2018; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 9. Sivut Kuvien kirja: Kuvataideopetuksen käsikirjasta perusopetukseen. Forsman, A., Piironen, L. & Mäkelä, P. 2006; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 10. Sivut Muskarisoppa -varhaisiän musiikkikasvatuskirjasta. Piispanen, U. & Mallius, M. 2019; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 11. Muskarisoppa -kirjassa käytettyä kuvitusta. Piispanen, U. & Mallius, M. 2019; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 12. Cabin Sketch -fontti. Impallari, P.

Kuva 13. Patrick Hand -fontti. Wagesreiter P. 2013.

Kuva 14. Montserrat -fontti. Ulanovsky, J. 2010.

Kuva 15. VALO-hankkeen nettisivujen banneri. Turunen, J. 2019; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 16. Taiton värit. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 17. Taiton sisällysluettelo. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 18. Ensimmäinen luonnos kirjan kannesta. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 19. Hiotumpi luonnos kirjan kannesta. Puukko, S. 2019; Turunen, J. 2019; Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 20. Kuvitusehdotus. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 21. Toinen kuvitusehdotus. Kumpulainen, S. 2020.

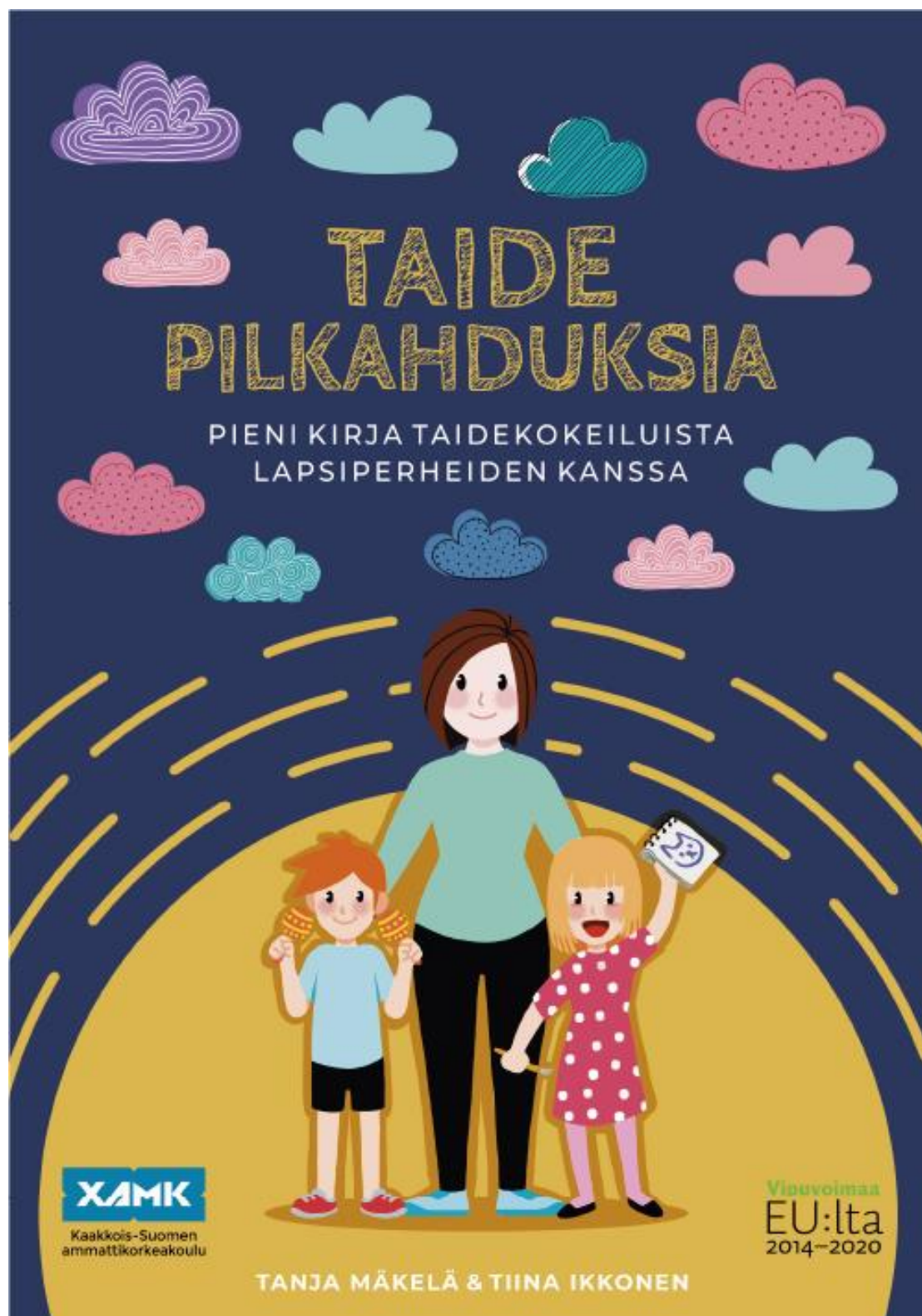
Kuva 22. Korjattu kansiehdotus. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 23. Taiton taittopohja eli gridi. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 24. Kuvakaappaus taiton aukeamasta. Kumpulainen, S. 2020.

Kuva 25. Esimerkki muun kuvituksen käytöstä taitossa. Kumpulainen, S. 2020.

VIIMEISTELLYMPIÄ SIVUJA TAITOSTA

TAIDE PILKAHDUKSIA

PIENI KIRJA TAIDEKOKEILUISTA
LAPSIPERHEIDEN KANSSA

Euroopan unioni
European Union

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SOCOM
Kaakkois-Suomen
osa-alueen osasto/osa

XAMK
South-Eastern Finland
University of Applied Sciences

Julkaisija:

Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu XAMK

Kirjoittajat:

Tanja Mäkelä ja Tiina Ikkonen

Suunnittelu, taitto ja graafinen ilme:

Saara Kumpulainen

Paino:

Grano Oy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO x

2 MIKÄ VALO? x

**3 KULTTUURIHYVINOINNIN
JÄLJILLÄ** 1

4 TAIDEKOEILUT 2
YKSITTÄISET TAIDETAHAHTUMAT 5
VALON TALO-TAIDEPAJAT 5

5 JATKOKEHITYS x

3 KULTTUURIHYVINVOINNIN JÄLJILLÄ

Hyvinvointia on mahdollista ammentaa monesta lähteestä. Tutkimusten perusteella esimerkiksi taiteisiin ja kulttuuriin osallistuminen voi lisätä hyvinvointia eri osa-alueilla. Osallistumisen kautta voi myös löytää omia, ehkä piilossa olevia vahvuuksia. Tämä on yksi tausta-ajatus siihen, miksi VALO Lapsiperheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistaminen -hanke on suunnistanut kulttuurihyvinvoinnin jäljillä.

Taiteisiin ja kulttuuriin osallistumisella on monenlaisia vaikutuksia mm. sosiaaliseen hyvinvointiin. Osallistuminen voi vahvistaa osallisuuden kokemuksia ja vähentää yksinäisyyttä. Yhteisöllinen taidetoiminta voi mahdollistaa nähdä ja kuulla tulemisen. Osallistuminen voi myös auttaa omien vahvuuksien ja mielenkiinnon kohteiden tutkailemista. Taidetoiminnan avulla on mahdollista kehittää myös omia sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutustaitoja. **(Laitinen 2017.)**

Taiteisiin ja kulttuuriin osallistumisen hyödyt voivat olla moninaiset. Esimerkiksi nähdä ja kuulla tuleminen ovat merkittäviä tekijöitä osallisuuden kokemisessa. Taiteiden kautta on mahdollista löytää oma ääni ja ilmaisutapa, joiden kautta koettu hyvinvointi voi lisääntyä.

Kulttuurihyvinvoinnin käsitettä on määritelty Suomessa esimerkiksi Taikusydän-tutkijaverkostossa, jonka mukaan kulttuurihyvinvointi viittaa yksilölliseen ja yhteisöllisesti jaettuun kokemukseen taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista. Jokainen yksilö on omalla tavallaan kulttuurinen, luova ja itseään ilmaiseva olento, iästä ja taustasta riippumatta. **(Taikusydän 2017.)**

VALO-hankkeen yhtenä kokeiluna järjestettiin taidepajaryhmiä ja taidepajoja lapsiperheille. Taidepajojen ajatuksena oli luoda lapsiperheille mahdollisuus kokeilla eri taiteenlajeja ja auttaa heitä samalla löytämään omia voimavarojaan. Taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien lisäksi kehittämisen välineenä hankkeessa on hyödynnetty palvelumuotoilua, joka tarjoaa erilaisia osallistavia tapoja yhteiskehittämiseen lapsiperheiden ja ammattilaisten kanssa.

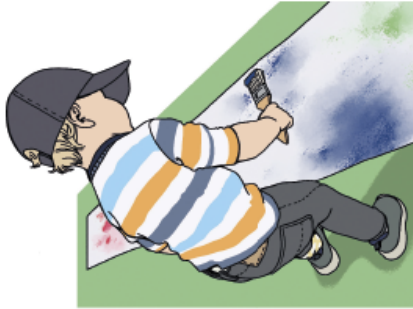
Lähteet:

Laitinen Liisa. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin sosiaalisen hyvinvoinnin vaikutuksista. Sitra. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-sosiaalisen-hyvinvoinnin-vaikutuksiin/> [Viitattu 14.5.2019]

Taikusydan. 2017. Käsitteet. Kulttuurihyvinvointi. Taikusydän-verkkosivut. Saatavilla: <https://taikusydan.turkuamk.fi/tietopankki/kasitteet/> [Viitattu 14.5.2019]

MAALIROISKINTA

Osallistuimme maaliroiskinta-pisteellä Kotka-Kyrin seurakunnan järjestämään Meijän keittiö -yhteisruokailutapahtumaan Langinkosken kirkolla. Meijän keittiö on jo tuttu ja vakiintunut tapahtuma, jossa käy myös paljon lapsiperheitä. Pidimme maaliroiskintapistettä pihalla, jonne viritimme rullapaperia monen metrin mitalla. Ideana oli, että useampi lapsi voi työstää samaa teosta yhtä aikaa. Paperin ympärille mahtui hyvin taiteilerman ja roiskimaan eri värisillä maalilla. Lopulta teimme tapahtuman aikana kolme iloisen väristä roiskintateosta. Roiskintateoksia voi hyödyntää jatkossa esimerkiksi korttiaskarteluun tai vaikka sisustustauluihin. Ilosta roiskitusta pinna löytyy hienoja yksityiskohtia!

KANKAANPAINANTA

Työpaja järjestettiin yksittäisenä taide-tapahtumana Taipalsaaren Saimaanhartulla, jossa oli muutama kuukausi sitten aloittanut toimintansa Kohtaamispaikka Luoto. Tapahtuma ideoitin yhteisöllisyyttä tukevaksi, joka myös hyödyntäisi tilaa jollain tavalla. Syntyi siis idea yhteisestä taideteoksesta, joka jäisi tilaan pysyvästi. Päädyimme kankaanpainantaan/ -maalaukseen, joka voitaisiin toteuttaa pöytäliinoin.

Työskentelyä ohjasi **Kulttuuriryöryhmä Tomeran Anna-Maria ja Milja.**

TARVIKKEET

- paksua rullapaperia (valkoista tai ruskeaa)
- Kiviä kulmiin paperin painoksi (ettei karkaa tuulen mukana!)
- Eri värisiä maaleja
- Isoja suteja
- Maaliämpäreitä
- Vesikämpäreitä käsien ja sutiin pesemiseen

HUOMI!

Lisäksi tarvitaan sopiva ulkoilualaue, jossa maalia saa vapaasti roiskia! Ei siis parkkipaikan tai rakennusten läheisyyteen!

Vinkki!

Olemassa olevaan tapahtumaan on helppo mennä mukaan pienillä resursseilla. Kuulimme, että Meijän keittiö yhteisruokailuissa käy paljon lapsiperheitä, joten taiderastimme toimi samalla hyvänä keinona tiedottaa hankkeestaperheille sekä kerätä heidän kokemuksiaan lapsiperhepalveluista.

3 Taidekokeilu / Yksittäiset taidetapahtumat

TARVIKKEET

- Kierrätettyjä pöytäliinoja
- Kierrätettyjä viilipurkkeja tms.
- Siveltimiä
- Sabluunoita
- Vaahntuuvia
- Kangasmaaleja
- Suojamuovia pöydille liinan alle ja lattioille
- Suttupaperia ja värikyniä luonnosteluun

Vinkki!

Sen sijaan, että jokainen lapsi tekisi oman teoksen ja veisi sen kotiin, on opettavaisista myöskin työstää jotain yhteistä. Pöytäliinoille löytyy jatkokäyttöä ja niissä riittää tuleville kohtaamispaikassa vierailuille tutkittavaa ja keskusteltavaa. Tekeminen tulee eri tavalla näkyväksi ja huomataan, että oma työ voi olla esillä julkisesti ja muutenkin kuin perinteisesti piirustuksena seinällä.

Taidekokeilu / Yksittäiset taidetapahtumat

TAIDEPAJAJA-RYHMÄT TOTEUTETTIIN SEURAAVASSA JÄRJESTYKSESSÄ:

1 LUONNON MANDALA

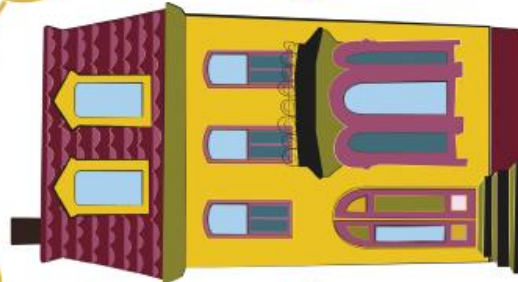
2 POLAROID-OMAKUVA

3 PAPERIMASSA-MUOTOILUA

4 Sirkustyyöpaja

5 MUSIIKKISEIKKAILU

6 VALON TALO-LOPPUJUHLAT

1. POLAROID-OMAKUVA

Teemana oli "Meidän perhe unelmiemme paikassa". Perheet tekivät kollaasin perheestä otetun polaroid-kuvan ympärille. Kollaasin materiaaleina käytettiin lehtiä, katoavia luonnon materiaaleja. Kuinka mustasta kuvasta ilmestyi oma perhe.

Taidepajan vetämisestä vastasi: Mirjami Rajamäki, Lasten Taidelaboratorio

2. LUONNON MANDALA

Perheet tekivät omat luonnon mandalat luonnonmateriaaleista (mm. syksyn värikkäät lehdet, käyt, pihlajanmarjat, risut) päiväkotien pihoilta. Ajatuksena oli käyttää katoavia luonnon materiaaleja. Luonnon mandalat kuvattiin, jotta heille jäi muisto omista mandaloista.

Taidepajan vetämisestä vastasi: Tiina Nevanpera, Astelee Mignon

Hankkeen tavoitteena on löytää keinoja haavoittuvassa asemassa olevien lapsiperheiden osallisuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Hankkeessa kehitetään uusia tapoja, joilla lapsiperheet ohjautuvat ajoissa tarvitsemiensa palveluiden piiriin. Lapsiperheiden osalta pyritään perheen omien voimavarojen tunnistamiseen, itsetunnon vahvistamiseen ja näiden avulla hyvän kehän käynnistämiseen perheen elämässä. Hankkeessa kehitetään ja pilotoidaan hyvinvointimittaria, vahvistetaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten osaamista lapsiperheiden tarpeiden tunnistamisessa ja kokeillaan taide- ja kulttuurilähtöisiä menetelmiä lapsiperheiden kanssa. Kohderyhmänä olevien lapsiperheiden tarpeita ja palvelupolkuja tehdään näkyviksi palvelumuotoilun avulla.

XAMK
Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

SOCOM
Kaakkois-Suomen
osaatilan osaamiskeskus oy

VALO

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

TAITTOON TEHTYJÄ KUVITUKSIA

